

УДК 821.161.2: 82–313.1

СПЕЦИФІКА КОМІЧНОГО В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВІСІМДЕСЯТНИКІВ)

Січкач О.М., к.філол.н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

oksanasichkar@rambler.ru

У статті простежуються основні специфічні риси проявів комічного в сучасній українській літературі. Для аналізу було взято творчість вісімдесятників – яскравих представників сучасного літературного процесу. Так, у творчості Б. Жолдака, О. Ірванця, Ю. Винничука було виявлено основні тенденції розкриття абсурдності реалій «совдепії», «советчини», яку вони по-різному намагаються викрити у своїх творах, послуговуючись різними засобами творення комічного.

Ключові слова: комічне, суржик, іронія, гумор, гротеск.

СПЕЦИФИКА КОМИЧЕСКОГО В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (НА ПРИМЕРЕ ТВОРЧЕСТВА ВОСЬМИДЕСЯТНИКОВ)

Сичкарь О.Н.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

oksanasichkar@rambler.ru

В статье прослеживаются основные специфические черты проявления комического в современной украинской литературе. Для анализа взято творчество восьмидесятников – ярких представителей современного литературного процесса. Так, в творчестве Б. Жолдака, А. Ирванца, Ю. Винничука проявились основные тенденции раскрытия абсурдности реалій «совдепии», «советчины», которую они по-разному пытаются уличить в своих произведениях, пользуясь различными средствами создания комического.

Ключевые слова: комическое, суржик, ирония, юмор, гротеск.

SPECIFIC COMICAL IN MODERN UKRAINIAN LITERATURE (ON THE WORK BY WRITERS OF THE EIGHTIETH YEARS)

Sichkar O.M.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

oksanasichkar@rambler.ru

The article is sanctified to the analysis of specific comical in modern Ukrainian literature. Under comical understand in the theory of literature the aesthetic category, sent to derision in artistic works of the negative phenomena, that need a correction or complete eradication. As derision can take place in various ways, facilities of creation comical is a row (humour, satire, sarcasm, irony, parody and others like that). The idea of "postmodern irony" – leading sign of postmodern text – was taken into account at electing of research object. For research work of writers of the eightieth years – bright representatives of modern literary process, that stood near the sources of important changes in Ukrainian literature of limit of XX-XXI of centuries, was taken. Works of Y. Vynnychuk (a story is from collection of "Hy-hy-y") are analysed, B. Zholdak (story from collections "Beef-makabresky", "Shyzoterapiya", "Anticlimax", "Hal'manakh" and other), O. Irvanets (a novel is "Rivne / Rovno") testify to the desire of writers to declare aloud about public defects, in what they are helped by different facilities of creation comical. At level thematic of writers unindifference to absurdity of realities of times of the USSR, that they differently try to disrobe in the works. At language level of the use of maslin. At the level of artistic facilities of expression comical is unconcealed irony that mostly combines with other facilities (by a grotesque, black humour). Analysis of specific comical in modern Ukrainian literature needs continuation and expansion. The prospect of further discussion of the broken problem bringing in will become for the analysis of work of representatives of other writer generations (in particular, writers of the ninetieths).

Key words: comical, surzhik, irony, humour, grotesque..

Сучасна українська література, або «сучукрліт», як свого часу з певною долею скепсису назвав її ІБТ (І. Бондар-Терещенко), незважаючи на свою, до певної міри, сформованість, залишається об'єктом численних дискусій, що часто спричиняють появу нових поглядів на додачу до вже існуючих, викликаючи потребу всебічного свого вивчення, незаангажованого суб'єктивізмом. Проте на сьогодні стосовно будь-якого питання,

пов'язаного із розвитком сучасної літератури, не існує єдності думок дослідників, кожен, хто звертається до вивчення цієї літератури, подає свою точку зору, що часто діаметрально протилежна до думок колег-попередників. Тож намагання подати «пряму трансляцію» сучасного літературного процесу справа необхідна, але складна, зважаючи на місткість об'єкта обговорення.

У свою чергу намагаємося зробити внесок в обговорення актуальних питань розвитку сучасного літературного процесу в Україні, висвітливши тему специфіки комічного в «сучукрліт», зокрема в прозі вісімдесятників (хоча не всі погоджуються з таким формулюванням назви покоління письменників).

Традиційно під комічним розуміють у теорії літератури естетичну категорію, спрямовану на висміювання у художніх творах «алогічних, інертних явищ, догматизованих процесів, вад характеру» [11, с. 508]. Це висміювання може відбуватися різними шляхами і засобами, що зумовлює існування різних засобів творення комічного – гумору, сатири, сарказму, іронії, пародії тощо. Відомо, що в період найактивнішого становлення «сучукрліт» (80-і рр. ХХ ст.), автори часто вирізнялися іронічним спогляданням навколишньої дійсності: «концентрація духовних зусиль «покоління вмираючого тоталітаризму» була використана для руйнування зброєю іронії радянських комплексів, що простежується в творчості Ю. Андруховича, В. Врублевського, В. Діброва, Б. Жолдака, Є. Кононенко, В. Косенка, Я. Лижника, М. Рябчука, які витворили естетику бунту проти найбільшої хвороби ХХ ст. – тоталітаризму. Бунт вісімдесятників – це іронічна посмішка безсилою інтелігента, що переростає іноді в істеричний сміх чи поблажливу зверхність філософа» [7, с. 265]. Як засіб творення комічного, іронія має різну інтерпретацію в різних теоретичних джерелах. Так, іноді розрізняють гумористичну й сатиричну іронію [2, с. 265–266]; визначають її як одну з перехідних форм між гумором і сатирою [16, с. 387–388]; порушується питання про вивчення іронії поза сферою комічного [13, с. 108–111] та ін. Але в текстах художньої літератури зрідка натрапляємо на іронію в чистому вигляді, частіше спостерігаємо поєднання іронії з іншими засобами творення комічного, що, можливо, й зумовлює таку розбіжність дослідницьких думок.

Р. Семків, аналізуючи «сучукрліт», з'ясовує, що для постмодерного тексту характерний свій особливий різновид іронії – «постмодерна іронія», яка не є тотожною узвичаєному її розумінню [14, с. 6]. Власне, за «постмодерною іронією», а саме так званою «іронією випадковості», на думку дослідника, можна ідентифікувати постмодерний текст.

Творчість вісімдесятників в останні роки привертала увагу різних дослідників – Л. Демської, Н. Зборовської, В. Панченка, В. Поліщука та ін. Українську іронічну новелу 80-90-х рр. ХХ ст. свого часу досліджувала Н. Герасименко. Проте питання специфіки комічного в прозі вісімдесятників не набуло належного висвітлення. Спробуємо заповнити цю прогалину, взявши до уваги твори Ю. Винничука, Б. Жолдака та О. Ірванця.

У вісімдесятників «трагічне світовідчуття співіснує з іронією, сміхом, грою – суто постмодерністськими художніми прийомами» [12, с. 44]. Найпоказовіша тут творчість Б. Жолдака, для якого «життя – маскарад, де низьке і високе доповнюють одне одного...» [1, с. 84]. Характерними ознаками стилю Б. Жолдака, крім іронічності й пародійності, є «стьоб», «чорний» гумор і використання суржику. При цьому іронія і суржик – не лише ознаки стилю письменника, вони міцно увійшли в його світогляд, викликаючи відповідні настрої. Так, Б. Жолдак іронічно ставиться до своєї біографії, називаючи, зокрема себе «найбільшим письменником України» через власну вагу в 150 кілограмів; захищає суржик, вважаючи його «найцікавішою структурою мови» [17]. На мовленнєвих особливостях прози Б. Жолдака акцентує і Т. Гребенюк, яка вважає, що «стильовою домінантою творів Б. Жолдака є саме мова як стихія, що має певний потенціал до

творення комічного» [5, с. 62]. Тобто для письменника важливіше сказати не *що*, а *як*, якими мовними засобами.

Працюючи здебільшого в жанрі оповідання, Б. Жолдак звертається до сатиричного висміювання колишньої радянської дійсності, так званої «советчини», часто спираючись на існуючі в народі анекдотичні історії, внаслідок чого виникло кілька збірок письменника: «Яловичина – макабрески», «Шизотерапія», «Антиклімакс», «Гальманах» та ін. Використовуючи не лише іронію, а поєднуючи її з іншими засобами творення комічного, Б. Жолдак, за словами В. Поліщука, творить своєрідну гру з читачем, порушуючи при цьому різні теми та проблеми в оповіданнях збірок. Жанр оповідань Б. Жолдака Т. Гундорова визначає як фольклорні міські мініатюри, в яких поєднуються ідеологічна й буденна свідомість, солдатський анекдот і пародія на «советський» фольклор. Оповідачем у них є *homo sovieticus*.

Основна особливість прози Б. Жолдака, як зазначалося вище, – використання суржика. Часто оповідачі не знають іншої форми спілкування, ніж російсько-українська «мішанка», що, зазвичай, більш характерно для жителів периферії. Наприклад, в оповіданні «Do you speak», де небагатослівний водій «запорожця» намагається знайти спільну мову з учителькою англійської: «Кажу, той-цей, нагнуцьця не можу, поперек болить, а трави ж скіко оно треба, коли вони вже наїдяцьця» [8, с. 36]. Або ж «культурні» персонажі «сповзають» на суржик у пориві душевних хвилювань, не знаходячи належних мовних відповідників в українській мові: «Ти навіть уявить собі не можеш... Для них вложувалися гроші... Шо делають... А гроші на зміну води – нетуті! – п'яно сповзала вона на суржик, – а по-посторонньому водою хто пользуетця?» [8, с. 46]. Проте спостерігаємо й інволюцію авторського стилю в бік наближення до літературної мови. Суржик в останньому періоді творчості зберігається майже виключно в циклі, що має красномовну назву «Прощавай, суржику!», де оповідання всуціль з використанням мовної «мішанки», що значно ускладнює їх розуміння.

Порівнюючи іронічний стиль Б. Жолдака та О. Ірванця, Р. Харчук говорить про меншу витонченість гумору першого, оскільки в другого те ж висміювання соціалістичних канонів перетворюється із суто соціального на екзистенційне. О. Ірванець стверджує, зокрема в романі «Рівне / Ровно», що на східний («Ровно») і західний («Рівне») сектори поділено не тільки міста й села України. Внутрішня стіна є у кожній українській людині.

Ще на початку своєї творчої діяльності як прозаїка О. Ірванець створив новелу «Наш вожатий Фреді Крюгер», яку Н. Герасименко вважає яскравим прикладом іронічної прози 80-х рр. ХХ ст. Тут маємо зразок так званої прихованої авторської іронії, оскільки комічний ефект створюється саме за рахунок наголошеної «серйозності» оповіді від першої особи. Як і Б. Жолдак та решта авторів цього періоду, О. Ірванець задля вираження комічного ефекту використовує суржик.

Іронічний авторський стиль зберігає О. Ірванець і в романі «Рівне / Ровно», написаному значно пізніше за розглянуту новелу. Найбільшої уваги набуває критика «советчини», що міцно засіла в головах і душах людей, які не лише залишилися в східному місті, але й опинилися на західній його частині, зорієнтованій на проєвропейську політику. Про це говорить перший секретар обкому Манасенко, це згодом розуміє і центральний персонаж – Шлойма Ецірван, який, незважаючи на видимий внутрішній спротив, все-таки готовий об'єднати місто.

Поринаючи спогадами у власне радянське минуле, О. Ірванець кожен крок Шлойми в східній частині міста супроводжує «совдепівськими» реаліями, здебільшого не позбавленими абсурдності, у викритті яких письменникові допомагає іронічна посмішка. Так, уже скорочена назва східного «Ровна» має досить промовисту абревіатуру – СРУ. Перше нагадування героєві в романі про «інше» місто викликає з його боку іронічне

зауваження: «Ну, так, у межах одного міста, звідти, з-за Стіни, лист мусив добиратися два тижні...» [10, с. 10] – наголошуючи на «оперативності» роботи радянської пошти. Потрапляючи в різні приміщення та інстанції, Шлойма зауважує сирість та бідність, зокрема на зустрічі із письменниками: «Поза їхніми спинами у два ряди стояли столи – не столи, а звичайні шкільні парти зі стільцями по два за кожною. На партах лежали розгорнуті загальні зошити й кулькові ручки, дешевенькі, одноразові, деякі вже потріскані й перев'язані нитками чи обклеєні ізоляційною стрічкою, а ще деякі – погризені з тупого кінця в пристрасному шалі творчого натхнення» [10, с. 46]. Своєрідного символічного звучання набувають «запилюжені» фікуси в дерев'яних діжках, які вражають Шлойму чи не найбільше в цілому параді радянської буденності. Пафосне зібрання, на яке «запрошено» Шлойму, перетворюється на театр абсурду і за формою, і за змістом. Свою обділеність відчувають і мешканці східного міста, проте гостеві всіляко намагаються продемонструвати свою моральну вищість над матеріальними благами. Хоча на тому ж таки зібранні письменників дехто намагається з'ясувати житлові проблеми, які полягають у тому, що «квартири членам нашої спілки будуть надаватися лише посмертно і... і в інших надзвичайних ситуаціях» [10, с. 50]. З новим проявом абсурду, але ще більш сильним, Ецірван стикається наприкінці своєї «подорожі». Представники східного міста влаштували відкрите обговорення його роману, прочитали який, у кращому випадку, одиниці. Проте засудження твору набуло масового характеру. Доповідачі «позачергового пленуму Ровенського обласного комітету КП СРУ», на якому власне і відбувалося «обговорення» роману, відкрито заявляють, що твір не читали, але при цьому впевнені, що він може «тільки нести зло, сіяти ворожнечу, розпалювати між людьми найстрашніші відносини, сповнені злоби і кривавого людиноненависництва...» [10, с. 153], або взагалі вдаються до брутальної лайки: «Ецірван вчинив гірше за свиню. Він... нагидив там, де їсть і живе, в рідних стінах, у рідному місті...» [10, с. 156].

Суржик як один із засобів увиразнення комічного теж фігурує в романі О. Ірванця. Ним послуговуються представники східного «Ровна», на відміну від жителів західного міста, де навіть гості з Німеччини не тільки за потреби, але і з ввічливості, говорять літературною українською. «Східняки» ж часто силувано звертаються до Шлойми його рідною мовою, не завжди добираючи правильні слова. Так спілкуються з ним «наглядачі», приставлені, щоб стежити за кожним його кроком: «От у юлі приїжджав од вас, оттуда один... деятель... Потом, після окончанія засіданія у вас ще буде врем'я пообщатся з родними...» [10, с. 39].

Дещо осібне місце в «сучукрліт» посідає Ю. Винничук – «виразно львівський письменник» (за словами Р. Харчук), якого можна вважати батьком чорного гумору (хоча сам письменник віддає пальму першості Б. Жолдаку).

Називаючи прозу Ю. Винничука «передпостмодерним явищем», орієнтуючись на час появи більшості його оповідань, Р. Харчук, проте, не дає виразного уявлення про її місце в «сучукрліт».

Критики говорять про художню опозицію: іронічно-пародійну прозу, з одного боку, та прозу серйозну, матеріалістичну, екзистенційну – з другого [9]. Ю. Винничук вдало поєднує трагізм, лірику та іронію у своїй творчості.

Оповідання «Ги-ги-и», яке дало назву цілій збірці Ю. Винничука, Р. Харчук вважає українським варіантом історії про сімейку Адамсів. Проте, на нашу думку, твори письменника позбавлені такого наслідування (тим більше зважаючи на час створення оповідання), є цілком самобутніми, хоча важкими для розуміння широкому загалу.

«Кульпарків або ги-ги-и-2» написано значно пізніше за попереднє оповідання, хоча тематично є його продовженням. Найгострішого висміювання тут набуває сучасна письменникові дійсність, зокрема, проблема вибору, актуальна на час написання –

початок 90-х рр. ХХ ст. Колишня радянська людина, опинившись у ситуації, коли потрібно було обирати своє майбутнє (не за державною «наводкою», а власноруч), стикається із власною безпорадністю і прагненням готових життєвих орієнтирів. Тож не дивно, що проведення виборів у божевільні набуває символічного звучання: перефразовуючи класика, уся країна – божевільня, а громадяни – пацієнти. Бажаючи увиразнити власну авторську позицію, Ю. Винничук іде далі у використанні засобів комічного – від чорного гумору до гротеску, завдяки якому зображено сам процес виборів, де гімн виконують божевільні, які достеменно не знаючи слів, змішують його із піснею «І шумить, і гуде»; де канапки в буфеті зроблені з того, що потрапило під руку; де колишньому пацієнтові клініки, а нині знаному політикові, відкрито пам'ятник на території; де навіть кабінки для голосування є переробленими туалетами.

Найгострішу критику «советчини», зокрема соцреалізму, який змушував письменників оперувати певними шаблонами, спостерігаємо в циклі оповідань збірки «Спогади про Олександра Євдокимовича Корнійчука». Ю. Винничук вдається до фольклорного мотиву чарівного дзеркальця. В ОЄК (Олександра Євдокимовича Корнійчука) було люстерко. На питання: «Хто на Україні драматург найперший, хто найбагатший хто найславніший?» воно відповідало: «Був Микола Куліш... Іван Кочерга... Тепер Ви, Олександр Євдокимовичу» [10, с. 88]. Та одного дня дзеркальце ствердило, що у Львові живе скромний хлопець Винничук, який буде видатнішим за ОЄК. Винничука ледь не знищили фізично «відповідальні товариші», як по радіо передали звістку про смерть ОЄК. Винничука пожаліли, але «про всяк випадок розпорядилися, щоб ніяких його писань не друкувати» [10, с. 88].

Отже, творчість вісімдесятників сповнена іронічного споглядання навколишньої дійсності. Обрані для обсервування твори Ю. Винничука, Б. Жолдака, О. Ірванця свідчать про бажання письменників заявити вголос про суспільні вади, у чому їм допомагають різні засоби творення комічного. На рівні тематичному названих письменників об'єднує небайдужість до абсурдності реалій «совдепії», «советчини», яку вони по-різному намагаються викрити у своїх творах. На рівні мовному – використання суржику. На рівні художніх засобів вираження комічного – неприхована іронія, що найчастіше поєднується з іншими засобами (гротеском, чорним гумором). Аналіз специфіки комічного в «сучукрліт» потребує продовження і розширення. Тож сподіваємося на розвиток дискусії в цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар-Терещенко І. Про «ізвращьонцев» Богдана Жолдака / Ігор Бондар-Терещенко // Слово і час. – 1998. – № 6. – С. 10–17.
2. Боров Ю. Основные эстетические категории / Ю. Боров. – М. : Высшая школа, 1960. – 446 с.
3. Винничук Ю. Ги-ги-и / Юрій Винничук. – Львів : Піраміда, 2007. – 240 с.
4. Герасименко Н. Під маскою ехідної посмішки (українська іронічна новела 80–90-х р. ХХ ст.) / Ніна Герасименко // Слово і час. – 1999. – №6. – С. 37–40.
5. Гребенюк Т. Специфіка подієвості в сучасній українській гумористичній та сатиричній прозі / Тетяна Гребенюк // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2011. – Вип. 15. – С. 60–63.
6. Гундорова Т. Український літературний постмодерн / Тамара Гундорова. – К. : Критика, 2005. – 263 с.
7. Даниленко В. Лісоруб у пустелі : Письменник і літературний процес / Володимир Даниленко. – К. : Академвидав, 2008. – 352 с.

8. Жолдак Б. Гальманах / Богдан Жолдак. – К. : Факт, 2007. – 248 с.
9. Зборовська Н. Заради короткої миті свободи слова. Сторінками сучасної авангардної прози / Ніла Зборовська // Літературна Україна. – 1993. – 11 лютого. – С. 5.
10. Ірванець О. Рівне / Ровно (Стіна) : Нібито роман // Ірванець О. Сатирикон-XXI / Олександр Ірванець. – Харків : Фоліо, 2011. – С. 3–218.
11. Літературознавча енциклопедія : У 2 т. / Авт.-уклад. Ю. Ковалів. – К. : Академія, 2007. – Т.1 : А–Л. – 608 с.
12. Поліщук В. Вісімдесятники як літературне явище / В. Поліщук // СІЧ. – 2001. – № 5. – С. 37–45.
13. Поспелов Г. Смех Гоголя [под ред. А.Н. Соколова] // Николай Васильевич Гоголь [Текст] : сборник статей. – М. : МГУ, 1954. – 226 с.
14. Семків Р. Постмодернізм та іронія (типологізація нетипового) / Ростислав Семків // Слово і час. – 2000. – № 6. – С. 6–12.
15. Тендітна Н. Покоління «вісімдесятників» і сучасний літературний процес / Надія Тендітна // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 9. – Ужгород, 2005. – С. 282–286.
16. Тимофеев Л. Основы теории литературы / Л. Тимофеев. – М. : Просвещение, 1976. – 548 с.
17. Три погляди на суржик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodi.in.ua/try-pohlyady-na-surzhyk/>

REFERENCES

1. Bondar-Tereshchenko, I. (1998) “About «izvrashchontsev» of Bogdan Zholdak”, *Pro izvrashchiontsev Bohdana Zholdaka*, Word and time. – № 6. – pp. 10–17.
2. Borev, J. (1960) “Basic aesthetic categories”, *Osnovnyie esteticheskie kategorii*. – Moscow : Higher School. – 446 p.
3. Vynnychuk, Yu. (2007) “Gi-gi-s”, Hi-hi-i. – Lviv : Pyramid. – 240 p.
4. Herasymenko, N. (1999) “Under the guise of snide smile (Ukrainian ironic story of 80–90’s, the twentieth century)”, *Pod maskoiu yekhydnoi posmishky (ukraïnska ironichna novella 80–90-kh rr. XX st., Word and time*. – № 6. – pp. 37–40 .
5. Hrebenuk, T. (2011) “Specificity eventfulness in modern Ukrainian humorous and satirical prose”, *Spetsyfika podiievosti v suchasniï ukrainskii humorystychnii ta satyrychnii prozi*, Modern problems of linguistics and literature. – Issue. 15. – pp. 60–63.
6. Hundorova, T. (2005) “Ukrainian literary postmodernism”, *Ukrainiyskyi literaturnyi postmodern*. – Kyiv : Criticism, 2005. – 263 p.
7. Danylenko, V. (2008) “Harvester in the desert : Writer and literary process”, *Lisorub u pusteli :pysmennyk i literaturnyi protses*. – Kyiv : Akademvydav. – 352 p.
8. Zholdak, B. (2007) “Halmanah”, *Almanakh*. – Kyiv : Fact, 2007. – 248 p.
9. Zborovska, N. (1993) “For a brief moment of freedom. Pages of contemporary avant-garde prose”, *Zarady korotkoi myti svobody slova. Storinkamy suchasnoiï avanhardnoiï prozy*, Literary Ukraine. – 11 February. – pp. 5.
10. Irvanets, A. (2011) “Rivne / Rovno (Wall) : The alleged affair”, *Rivne/Rovno: Stina. Nibyto roman, Satyricon XXI / Olexandr Irvanets*. – Kharkiv : Folio. – pp. 3–218 .
11. Literary Encyclopedia : In 2 Volumes (2007), *Literaturoznavcha entsyklopediia / Avt. Yu. Kovaliv*. – K. : The Academy. – Vol.1 : A- L. – 608 p.
12. Polishchuk, V. (2001) “Eighties as a literary phenomenon”, *Visimdesiatnyky yak literaturne yavyshe*, СІСН. – № 5. – pp. 37–45 .

13. Pospelov, G. (1954) "Laughter of Gogol", *Smiekh Gogolia // Nikolai Vasilievich Gogol [Text]: a collection of articles / Ed. A. Sokolov. – Moscow : Moscow State University. – 226 p.*
14. Semkiv, R. (2000) "Postmodernism and irony (typology of atypical)", *Postmodernizm ta ironiia (typolohizatsiia netyповoho)*, *Word and time.* – № 6. – pp. 6–12.
15. Tenditna, N. (2005) "Generation of «eighties» and the contemporary literary process", *Pokolinnia visimdesiatnykiv i suchasnyi literaturnyi protses*, *Modern problems of linguistics and literature.* – Issue. 9. – Uzhgorod, 2005. – pp. 282–286.
16. Timofeev, L. (1976) "Fundamentals literature theory", *Osnovy teorii literatury.* – Moscow : Education, 1976. – 548 p.
17. "The three views of doublespeak", *Try pohliady na surzhyk.* – Mode of access: <http://molodi.in.ua/try-pohlyady-na-surzhyk/>

УДК 821. 161. 2: 82–31

ЕПІЧНА МОДЕЛЬ СВІТУ В РОМАНІ У. САМЧУКА «МАРІЯ»

Стастик М.В., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

dobrogost1975@ukr.net

У статті проаналізовано один із найвідоміших романів У. Самчука «Марія». З'ясовано, що, формуючи власну епічну модель світу, письменник показує людей з активним і позитивним ставленням до життя, вільних від почуття неповноцінності, меншовартості. Важливу функцію у творах письменника виконують епічні паралелі, розповіді-попередження та розповіді-передбачення.

Ключові слова: епічність, роман, пейзаж, історизм.

ЭПИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ МИРА В РОМАНЕ У. САМЧУКА «МАРИЯ»

Стасык Н.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

dobrogost1975@ukr.net

В статье проанализирован один из самых известных романов У. Самчука «Мария». Выяснено, что формируя собственную эпическую модель мира, писатель показывает людей с активным и позитивным отношением к жизни, свободных от чувства неполноценности. Важную функцию в произведениях писателя выполняют эпические параллели, рассказы-предупреждения и рассказы-предсказания.

Ключевые слова: эпичность, роман, пейзаж, историзм.

THE EPIC MODEL OF THE WORLD IN THE U. SAMCHUK'S NOVEL «MARIIA»

Stasyk M.V.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

dobrogost1975@ukr.net

The article deals with one of the most famous U. Samchuk's novels «Mariia», which is the first in Ukraine literature work about collectivization and famine in 1933. This work, using the life of one person – Mariia, shows a picture of multimillion human tragedies and defines moral and psychological, historical and philosophical parallels for the whole Ukraine. The writer is trying to show the reality in a wide philosophical sense. The artist interprets and transforms evangelical biblical motifs and archetypes in the realities of XX-th century, which allows him to give his own humans and ethnology interpretation of the biblical text. U. Samchuk's study of artistic heritage allows to determine the nominal motive in his work – the problem of national awakening of the Ukrainian people. Forming his own epic model of the world, writer shows people with an active and positive attitude to life, free from feelings of inadequacy, inferiority.

The epic type of artistic thinking led the focus on national needs. The historical changes that were showed in the novels became that "limit" situation and as the writer's works is the reproduction of life in the form of warning, predictions – story, that creates the feeling of epic, greatness and helps to reveal the interdependence and connection between events. Human being connects with historical events. Deep sense of